

ΜΕΡΟΣ Β΄

Ἡ μικρασιατική καταστροφή, ἡ Λάρισα καί ἡ Θεσσαλία

* * *

ΙΓΝΑΤΙΟΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ & ΑΛΜΥΡΟΥ

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΒΟΛΟ

«Ἡ χθεσινή ἡμέρα ἦτο ἡμέρα τραγικῶν συγκινήσεων διά τίν πόλιν μας. Εἰς τόν λυμένα μας ἔφθασαν τά πρῶτα κύματα τῆς Μικρασιατικῆς συμφορᾶς. Καί οἱ συμπολίται μας, πού ἀπό τās ἐφημερίδας καί τās ἀφηγήσεις ἐγνώριζον ἕως τώρα τό μέγεθος τῆς ἐπελθούσης καταστροφῆς, ἐκλίθησαν χθές νά ἰδοῦν μέ τά μάτια τους καί τίν ἀπερίγραπτη τραγικότητά της. Ἀπό τό μεσονύκτιον ἤδη εἶχε καταπλεύσει εἰς τόν λυμένα μας τό ὑπερωκεάνιον “Μεγάλη Ἑλλάς” μέ τό θλιβερόν φορτίον 8.000 προσφύγων»¹.

Μέ τά περιεκτικά αὐτά λόγια ὁ τοπικός Τύπος καταγράφει τίν ἀφιξη τῶν μικρασιατῶν Ἑλλήνων στήν πόλιν τοῦ Βόλου, τίν ἐπομένη τῆς μεγάλης Καταστροφῆς, ἀπό τίν ὁποία συμπληρώνονται φέτος 100 ὀλόκληρα χρόνια. Ἡ ἐπέτειος αὐτή εἶναι ταυτόχρονα ἐπέτειος τοῦ μεγάλου ξεριζωμοῦ, τῆς ἀναγκαστικῆς φυγῆς καί βίαιης ἐκδίωξης ἐνάμισι ἑκατομμυρίου Ἑλλήνων ἀπό τίς πατρογονικές καί πανάρχαιες ἐστίες τους στήν καθ’ ἡμᾶς Ἀνατολί. Ἡ ἐπέτειος, ὁμως, θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι εἶναι τριπλή, ἀφοῦ τό 2022 δέν σηματοδοτεῖ μόνο τίν Καταστροφή καί τόν ξεριζωμό ἀλλά καί τίν ἀπαρχή μίας ἀναγέννησης πού θά μπορούσε νά χαρακτηριστεῖ ὡς ἓνα θαῦμα τῆς πρόνοιας τοῦ Θεοῦ.

¹ Ἐφημερίδα Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ, Φύλλο τῆς 20^{ης} Σεπτεμβρίου 1922.

Έχοντας τήν εὐλογία νά εἶμαι ἐπίσκοπος μίας πόλης, ὁ πληθυσμός τῆς ὁποίας, σχεδόν κατά τό ἡμῶς του, ἀπαρτίστηκε, τόν προηγούμενο αἰώνα, ἀπό πρόσφυγες τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διαπιστώνω, ἑκατό χρόνια μετά, τό θαῦμα αὐτό στόν τόπο μας, τό ὁποῖο ἀξίζει, ἔστω καί ἀκροθιγῶς, καί πάλι νά ἀναδειχθεῖ. Στίς γραμμές πού ἀκολουθοῦν, θά γίνῃ σύντομη ἀναφορά στήν ἔλευση καί ἐγκατάσταση τῶν μικρασιατῶν συμπατριωτῶν μας στόν Βόλο, στή δημιουργία τῆς Νέας Ἰωνίας, καί στόν ἀντίκτυπο πού εἶχε στήν ἐκκλησιαστική μας ζωή, ἐνῶ θά ὀλοκληρώσουμε τονίζοντας τρεῖς προϋποθέσεις πού ἀπαντοῦν στό ἐρώτημα πῶς συντελέστηκε τό θαῦμα τῆς ἀναγέννησης τῶν προσφύγων.

Ἡ ἔλευση προσφύγων στόν Βόλο

Ἡ τραγωδία τῶν γεγονότων πού συνοπτικά περιγράφονται μέ τόν ὄρο Μικρασιατική Καταστροφή² (διώξεις χριστιανῶν, ὑποχώρηση μικρασιατικοῦ μετώπου, ἐμπρησμός τῆς Σμύρνης, γενοκτονίες τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν) ἔδωσε τήν θέση τῆς στόν ἐφιάλτη τῆς προσφυγιᾶς, πού δικαίως ὀνομάστηκε ὁ μέγας ξεριζωμός, καθῶς θεωρεῖται ἡ μεγαλύτερη ἀναγκαστική μετακίνηση πληθυσμῶν στήν ἀνθρώπινη ἱστορία³. Συνολικά σέ ὅλες τίς φάσεις τοῦ ξεριζωμοῦ (πρὸ τοῦ 1922, κατά τήν Καταστροφή, καί κατά τήν ἀναγκαστική ἀναταλλαγή τῶν πληθυσμῶν 1923), 1. 500.000 Ἕλληνες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, Πόντου, Ἀνατολικῆς Θράκης ἔφτασαν στήν κυρίως Ἑλλάδα.

Οἱ περισσότεροι πρόσφυγες ὀδηγοῦνται στίς δύο μεγάλες πόλεις, τήν Ἀθήνα καί τήν Θεσσαλονίκη, ἐνῶ κάποια καράβια φτάνουν στά μικρότερα λιμάνια, ὅπως αὐτό τοῦ Βόλου. Ἦταν Σεπτέμβριος τοῦ 1922, ὅταν χιλιάδες πρόσφυγες, κυνηγημένοι καί ξεριζωμένοι ἀπό τήν Μικρά Ἀσία, ἔχοντας πράγματι διέλθει «διά πυρός καί ὕδατος», ἀποβιβάζονται στό λιμάνι τοῦ Βόλου. Πρόκειται κυρίως γιά γυναῖκες, παιδιά καί ἠλικιωμένους, μέ μπόγους στά χέρια, μέ τήν ταλαιπωρία ζωγραφισμένη στά πρόσωπα καί τό βλέμμα τους γεμάτο φόβο καί ἀνασφάλεια. Συνολικά περίπου 13.000 ἦταν οἱ Μικρασιάτες πρόσφυγες πού

² Βλ. Βλ. τό ἐπετειακό Ἡμερολόγιο 2022-βιβλίο τῆς Πολιτιστικῆς Ἑστίας Μικρασιατῶν «Ἴωνες» μέ τίτλο «1922 Μικρασιατική Καταστροφή». Γιά μία ἱστορική ἐπισκόπηση βλ. τό ἐξαίρετο βιβλίο τῶν Ἀγγελου Συρίγου καί Εὐάνθη Χατζηβασιλείου, *Μικρασιατική Καταστροφή - 50 Ἐρωτήματα καί Ἀπαντήσεις*, Πατάκι, 2022.

³ Βλ. τό Λεύκωμα τοῦ National Geographic, *1922 Ὁ Μέγας Ξεριζωμός. Ἡ μεγαλύτερη μετακίνηση πληθυσμῶν στήν ἱστορία*, Ἀθήνα, 2006.

ἐγκαταστάθηκαν στήν πόλη του Βόλου⁴. Ἡ πόλη αὐτή ἔμελλε νά καταστῆ τόπος καταφυγῆς, φιλοξενίας καί ἀποκατάστασης αὐτῶν τῶν προσφύγων, οἱ ὅποιοι συνέβαλαν καθοριστικά, ὥστε ὁ Βόλος νά γίνῃ ἕνα σημαντικό ἀστικό, ἐμπορικό καί βιομηχανικό κέντρο.

Οἱ Μικρασιᾶτες πρόσφυγες πού ἔφτασαν στόν Βόλο ἀρχικά ἔμειναν σέ σκηνές, στήν περιοχί τοῦ Γυμναστηρίου, στόν παλιό στρατῶνα τῆς πλατείας Ρήγα Φεραίου, σέ καπναποθήκες καί σέ σχολεῖα. Κάποιοι βρέθηκαν γιά λίγο σέ κοντινά χωριά τοῦ Πηλίου. Οἱ συνθῆκες διαβίωσης στούς καταυλισμούς ἦταν ἀθλιές καί οἱ ἀσθένειες μιά μόνιμη ἀπειλή. Καθώς ὀριστική λύση ἦταν ἡ ἀνέγερση κατοικιῶν, ἀποφασίσθηκε νά τούς παραχωρηθεῖ μιά περιοχί βορειο-δυτικά τῆς, μικρῆς τότε, πόλης τοῦ Βόλου, πέρα ἀπό τόν χεῖμαρρο Κραυσίδωνα, σέ συνέχεια τῆς ὁδοῦ 2^ας Νοεμβρίου. Ἡ περιοχί πού ἐπιλέχθηκε γιά νά δημιουργηθεῖ ὁ «Προσφυγικός Συνοικισμός» ἢ ἀπλά «Συνοικισμός», ὡς μιά συνοικία τοῦ Βόλου, ἦταν ὁ Ξηρόκαμπος, ὅπου μέχρι τότε ὑπῆρχε μόνο τό Νεκροταφεῖο. Ἐκείνη τήν ἐποχή, ὁ Ξηρόκαμπος ἦταν ἕνα λεκανοπέδιο σάν ἔρημος, πλημμυρισμένο μέ λόφους, γεμάτο χωράφια, σπάρτα, βάτους, λυγαριές, βροῦβες καί ἀγριόχορτα.

Ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ Προσφυγικοῦ Συνοικισμοῦ τῆς Νέας Ἰωνίας τοῦ Βόλου τέθηκε στίς 15 Αὐγούστου 1923. Σέ πρώτη φάση ἄρχισαν νά δημιουργοῦνται τά πρῶτα προσφυγικά σπίτια γιά 2.000 περίπου ἄτομα, τά λεγόμενα «τετραγῶνα». Ἀπό τά Χριστούγεννα τοῦ 1924, πού ὀλοκληρώθηκε ἡ κατασκευή αὐτῶν τῶν μονόχωρων σπιτιῶν, ἄρχισε ἡ μεταφορά τῶν προσφύγων. Ἔτσι ὁ τόπος αὐτός γέμισε ζωή, ἀνθρώπους, σπίτια. Ἄς ἀναφέρουμε ὅτι τά σπίτια αὐτά ἀποτελοῦνταν ἀπό ἕνα πλινθόκτιστο δωμάτιο καί μιά μικρή αὐλή, μέ τούς κοινόχρηστους χώρους (π.χ. ἀποχωρητήρια) νά εἶναι στή μέση κάθε τετραγώνου.

Τά ἐπίσημα ἐγκαίνια τοῦ Προσφυγικοῦ Συνοικισμοῦ ἔγιναν στίς 28 Δεκεμβρίου τοῦ 1924, ἀπό τόν Μητροπολίτη Δημητριάδος Γερμανό. Παρευρέθηκαν ὁ Δήμαρχος Παγασῶν Δημήτριος Κουκιάδης, ὁ Πρόεδρος Σ. Σπυριδῆς καί σύσσωμο τό Δημοτικό Συμβούλιο καί οἱ Ἀρχές τῆς πόλης. Μέσα στό καλοκαίρι τοῦ 1925 ἀνεγέρθηκαν τά λεγόμενα «τσιμεντένια» στά δυτικά τῆς κεντρικῆς πλατείας καί ἀργότερα τά «πέτρινα», ὅπου μαζί μέ τά «τζαμαλιώτικα» καί τά «γερμανικά», στά ἀνατολικά τους, ὑπάρχουν καί μένουν μόνιμα μέχρι καί

⁴ Βλέπε τό λεύκωμα «Μνήμες προσφύγων. Οἱ Μικρασιᾶτες πρόσφυγες στον Βόλο», Βόλος, 2022, πού ἐπιμελήθηκε ἡ Διεύθυνση Ἀρχαίων, Μουσείων καί Βιβλιοθηκῶν Δήμου Βόλου, γιά τά 100 χρόνια μετά τήν τραγωδία τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς (μέ φωτογραφίες, προφορικές μαρτυρίες, δημοσεύματα τῆς ἐποχῆς, λεπτομέρειες ἀπό τήν ἐγκατάσταση τῶν 13.000 Μικρασιατῶν).

σήμερα –κάποια από αυτά με την παλιά, την πρώτη τους μορφή–, τεκμήρια αυτής της πρώτης περιόδου της Νέας Ίωνίας⁵.

Τό 1924 οί πρόσφυγες δημιουργούν την ποδοσφαιρική ομάδα «Προσφυγική», η οποία, τόν επόμενο χρόνο, μετονομάζεται «Νίκη». Η Νίκη σημάδεψε με τις επιδόσεις της όχι μόνο τό ποδόσφαιρο της περιοχής αλλά και την κοινωνική ζωή. Ο ποδοσφαιρικός αγώνας, εκείνη την εποχή, κάθε Κυριακή μετά την Θεία Λειτουργία, ήταν τό μεγάλο κοινωνικό γεγονός γιά όλους τούς κατοίκους της Νέας Ίωνίας.

Η Νέα Ίωνία απογράφεται τό 1928 ως συνοικία του Βόλου, με 6.128 κατοίκους, πού είχαν έλθει από τά παράλια της Μικράς Ασίας, την Θράκη και τόν Πόντο. Τόν Μάιο του 1931, γιά την τόνωση του ήθικου των προσφύγων, επισκέπτεται τόν «Συνοικισμό» ό πρωθυπουργός Έλευθέριος Βενιζέλος. Στην διάρκεια των επόμενων επών και μέχρι τό 1938 χτίστηκαν σταδιακά 2.071 σπίτια, ολοκληρώνοντας τό πρόγραμμα παροχής έτοιμων κατοικιών. Στίς 26 Σεπτεμβρίου 1946, ό «Προσφυγικός Συνοικισμός», με βασιλικό διάταγμα, αποφασίσθηκε νά διαχωριστεί από τόν Δήμο Παγασών και νά αναγνωριστεί ως ξεχωριστή Κοινότητα. Όστόσο, δέν προλαβαίνει νά λειτουργήσει ως Κοινότητα, καθώς στίς 29 Μαΐου 1947 αναγνωρίζεται ως «Δήμος Νέας Ίωνίας». Έλαβε δέ όριστικά τό όνομα «Νέα Ίωνία», προς τιμήν της αλύτρωτης πατρίδας, της Έλληνικής Ίωνίας⁶. Πρώτος Δήμαρχός της ήταν ό Ευάγγελος Καραμπατζάκης (1947-1949). Την χρονιά της δημιουργίας του, ό καινούργιος Δήμος έχει 13.706 κατοίκους, οί όποιοι, ενώ μέχρι τότε ζούσαν με τό όνειρο της επιστροφής στά πατρογονικά τους έδάφη, αρχίζουν πλέον νά αποδέχονται την κατάσταση τους ως μόνιμη. Άλλωστε, εμφανίζεται ή δεύτερη γενιά πού μεγάλωσε με τις διηγίσεις και τά τραγούδια γιά τί μακρινή πατρίδα, αντιμετωπίζει όμως πλέον τί σκληρή, μεταπολεμική πραγματικότητα της Έλλάδας.

Οί κάτοικοι της Νέας Ίωνίας, φιλόπονοι και φιλοπρόοδοι, ζούν τις οικογένειές τους ασχολούμενοι με τό έμπόριο –κυρίως των πλανοδίων–, τις μεταφορές και την άλιεία. Πολλοί εργάστηκαν στην βιομηχανία και κάποιοι έξ αυτών δημιούργησαν βιομηχανίες ή βιοτεχνίες, όπως οί Έκμεκτζόγλου από την Προύσα (βιομηχανία μεταξωτών), ό Τερζόγλου και ό Τοπιζόγλου (χυτήρια) κ.ά.

Η ύποδοχή, εγκατάσταση και ένσωμάτωση των προσφύγων δέν ήταν εύκο-

⁵ Γιά όλα αυτά βλ. μεταξύ άλλων τό βιβλίό του Παναγιώτη Κατσιρέλου, *Προσφυγικός Συνοικισμός*, εκδόσεις Παλιός, Βόλος, 2004.

⁶ Βλ. Δημήτρη Κωνσταντάρα-Σταθαρά, *Τό Χρονικό της Νέας Ίωνίας Μαγνησίας 1924-1994*, εκδ. Ώρες, Βόλος, 1994.

λπ. Ἡ ἀντιμετώπιση ἀπὸ τοὺς ντόπιους δὲν ἦταν πάντοτε γενναιόδωρη καὶ φιλόξενη. Οἱ πρόσφυγες ἀντιμετώπισαν συχνὰ ἐχθρική στάση (μὲ ἀποκορύφωμα τὸν ἐμπρησμό κατοικιῶν καὶ καταστημάτων τους) γιὰ λόγους κυρίως οἰκονομικούς (ἐμπορικός ἀνταγωνισμός). Οἱ διακρίσεις ἀνάμεσα σὲ «πρόσφυγες» καὶ «ντόπιους» ἦταν ἀρχικά πολὺ ἔντονες, ὅμως μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ἀμβλύνθηκαν.

Πρόσωπα πού ξεχώρισαν καὶ σφράγισαν τὴν ἱστορία τῆς Νέας Ἰωνίας ὑπῆρξαν οἱ Δήμαρχοι Εὐάγγελος Καραμπατζάκης καὶ Ἀπόστολος Βολίδης, οἱ μικρασιάτες ἱερεῖς π. Νικόλαος Μαστρογιάννης καὶ ὁ πολὺαθλὸς π. Νικόλαος Καραπαπαδάκης⁷, ὁ ζωγράφος Παλαιολόγος Θεολόγου, ὁ συγγραφέας Παναγιώτης Κατσιρέλος, ὁ μουσικός καὶ Πρωτοψάλτης, μὲ πανορθόδοξη ἀκτινοβολία, Μανώλης Χατζημάρκος καὶ πολλοὶ ἄλλοι⁸.

Τό θαῦμα τῆς ἀναγέννησης

Οἱ ἱστορικοί τονίζουν ὅτι ἡ ὑποδοχὴ καὶ ἀποκατάσταση τῶν Μικρασιατῶν στὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπῆρξε καθόλου εὐκόλο ἐγχείρημα, ἀφοῦ ἡ χώρα κλήθηκε νὰ ὑποδεχθεῖ ἕναν ἀριθμὸ νέων κατοικῶν πού ἰσοδυναμοῦσε μὲ τὸ 1/3 περίπου τοῦ τότε πληθυσμοῦ τῆς. Ἡ γενικὰ εἰρηνικὴ καὶ ὁμαλὴ ἐνσωμάτωση τοῦ 1.500.000 προσφύγων στοὺς 5.500.000 γηγενεῖς ἀποτελεῖ ἕνα ἀξιοσημείωτο γεγονός, ἕνα ἐπίτευγμα, ἕνα ἴσως μικρὸ θαῦμα. Οἱ εἰδικοί, ἱστορικοί καὶ κοινωνιολόγοι, μποροῦν νὰ ἀξιολογήσουν ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τους τὴν διαδικασία αὐτή. Παρὰ τίς πολλὰς δυσκολίες καὶ τίς μὴ εὐνοϊκὰς συνθήκες τῶν πρώτων χρόνων, οἱ Μικρασιάτες μπολιάστηκαν στὸν ἐθνικὸ κορμὸ, μὲ ἀποτέλεσμα εὐεργετικὸ γ' αὐτόν, δημιούργησαν καὶ σημείωσαν ἀξιοθαύμαστη προκοπὴ σὲ προσωπικὸ καὶ κοινωνικὸ ἐπίπεδο. Τό θαῦμα αὐτὸ τῆς ἀναγέννησός τους θεωροῦμε, ἀπὸ τὴν πλευρὰ μας, ὅτι ὀφείλεται σὲ τρία στοιχεῖα πού χαρακτηρίζαν τοὺς Μικρασιάτες: τὴν πίστη, τὴν παράδοση καὶ τὴν ἐνότητα.

Ἀναμφίβολα, σημαντικὸς παράγοντας γιὰ τὴν ἐνσωμάτωσή τους ὑπῆρξε ἡ κοινὴ θρησκεία μὲ τοὺς γηγενεῖς. Οἱ Μικρασιάτες, ὥστόσο, δὲν εἶχαν ἀπλῶς ἔντονο θρησκευτικὸ αἶσθημα, ἀλλὰ, ὡς γνωστόν, διακρίνονταν γιὰ τὴν πίστη

⁷ Βλ. *ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΕΡΕΩΣ*, *Ἡμερολόγιο τοῦ παπα-Νικόλα Καραπαπαδάκη, Μικρασιάτη ἱερέα τῆς Εὐαγγελίστριας Νέας Ἰωνίας Βόλου*, Ἔκδοση: Πολιτιστικὴ Ἑστία Μικρασιατῶν Νέας Ἰωνίας Μαγνησίας «ΙΩΝΕΣ» (Ἐπιμέλεια Δ. Κωνσταντάρ-Σταθαρά), 2011.

⁸ Βλ. *Ἡμερολόγιο 2022 τοῦ Πολιτιστικοῦ Συλλόγου Μικρασιατῶν Νέας Ἰωνίας Μαγνησίας «Τό Ἐγγλεζονήσι»* μὲ θέμα «Οἱ Μικρασιάτες Πρόσφυγες καὶ ἡ συμβολὴ τους στὴν διαμόρφωση τῆς σύγχρονης Ἑλλάδος», Βόλος, 2022.

καί τήν εὐλάβειά τους. Εἶναι τόσο χαρακτηριστικό ὅτι ἀπό τά ἐλάχιστα ἀντικείμενα πού διέσωσαν ἀπό τόν ἀφανισμό, φερμένα μέσα στους ντορβάδες τους, ἦταν οἱ ἱερές εἰκόνες πού τίς ἔφεραν μαζί τους, ὥστε νά μὴν ὑπάρχει προσφυγική οἰκογένεια πού νά μὴν ἔχει ἔστω μία εἰκόνα προερχόμενη ἀπό ἐκεῖ. Ἡ ἔλευση τῶν προσφύγων ὑπῆρξε εὐεργετική καί γιά τήν Ἐκκλησία στήν Ἑλλάδα. Τῆς χάρισαν ὄχι μόνο ἱερά κειμήλια (ἅγια Λείψανα, ἱερές εἰκόνες κ.ἄ.), ἱερούς Ναούς, εὐσεβεῖς κοινότητες ἀλλά καί Ἁγίους (Ἅγιος Ἀρσένιος Καππαδόκης, Ἅγιος Παῖσιος, Ἅγιος Ἰάκωβος Τσαλίκης κ.ἄ.).

Στόν τόπο μας, ἡ σφραγίδα τῆς εὐλάβειας τῶν Μικρασιατῶν ἀποτυπώθηκε στήν ἀνέγερση τοῦ περικαλλοῦς Ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας, Ναός πού ἀποτελεῖ σύμβολο τῆς Νέας Ἰωνίας. Ὁ πρῶτος Ναός κτίσθηκε ἀμέσως μετά τήν ἐγκατάσταση τῶν προσφύγων καί λειτούργησε τό 1926⁹ ὁ σημερινός μέγας Ναός θεμελιώθηκε τό 1947 καί ἐγκαινιάστηκε τό 1966. Πρόσφυγες, κυρίως ἀπό τήν Καππαδοκία, πού ἐγκαταστάθηκαν στήν περιοχή τοῦ «συνοικισμοῦ Ἰωλκοῦ», πρωτοστάτησαν στήν ἀνέγερση τοῦ πετρόκτιστου Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Βασιλείου Βόλου, τήν δεκαετία τοῦ 1950⁹. Τεκμήριο τῆς εὐσέβειας τῶν προσφύγων συνιστᾷ καί ἡ τιμή πρὸς τόν Ἅγιο ἔθνο-ἱερομάρτυρα Χρυσόστομο Μητροπολίτη Σμύρνης¹⁰, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποῦ οἱ μικρασιατικοὶ Σύλλογοι ἀνεγείρουν Ναοὺς στήν Νέα Ἰωνία.

Ἡ εὐλάβειά τους αὐτὴ πηγάζει ἀπὸ τήν πίστη τους στήν χριστιανικὴ παράδοση τῶν ἐστίων τους. Ἡ διατήρηση τῆς παράδοσης ὑπῆρξε τό δεύτερο στοιχεῖο τῆς ἐπιτυχοῦς πορείας τους στόν ἑλλαδικό χῶρο. Αὐτὴ ἡ παράδοση, πού δέν ταυτίζεται μόνο μέ ἥθη καί ἔθιμα (παραδόσεις), ἀλλὰ προέρχεται ἀπὸ τήν ζωντανή τους πίστη, ἔχει μία δυναμική πού δέν προσκολλᾶται στό χθές, ἀλλὰ ἀνοίγεται δημιουργικά καί συνεχῶς στό αὔριο. Ἡ παράδοση ἔκανε τοὺς Ἕλληνες τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς νά μὴν χάσουν τήν ταυτότητά τους μέσα ἀπὸ τοὺς ἀτελειώτους αἰῶνες ὑποδούλωσης καί μέσα ἀπὸ τήν συνύπαρξη μέ ἄλλες ἰσχυρές ταυτότητες. Ἀλλὰ καί ἦταν αὐτὴ ἡ δυναμικὴ τῆς παράδοσης πού τοὺς ἔκανε φιλοπρόοδους, ἀνοιχτοὺς, προσαρμοστικούς στίς νέες συνθηκὲς τῆς νέας τους πατρίδας. Τά πολυάριθμα ἀνά τήν ἑλλαδικὴ ἐπικράτεια προσφυγικά Σωματεῖα καί Σύλλογοι ἀποδευκνύουν τήν προσκόλλησή τῶν Μικρασιατῶν στήν παράδοση, ἀλλὰ καί τήν σημασία πού δίνουν στήν διάσω-

⁹ Βλ. τὸ βιβλίον *Τὸ Θαῦμα τῶν πτωχῶν*, ἔκδ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Βασιλείου Βόλου.

¹⁰ Βλ. Σαράντου Καργάκου, *Ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος Σμύρνης, Ὁ περιβλεπτός*, Ἐκκλ. Βιβλιοθήκη Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος, 1994, ὑπὸ ἐπιμέλειαν.

ση, διατήρηση και διάδοση της παράδοσης, της πίστης τους, του πολιτισμού τους, των αρχών και αξιών τους.

Μέσα από την συλλογική τους αυτή οργάνωση αναδεικνύεται και ένα τρίτο χαρακτηριστικό τους, που συνέβαλε στο θαύμα της αναγέννησής τους: η ενότητα. Ένότητα μεταξύ τους αλλά και διάθεση ενότητας με τους υπόλοιπους Έλληνες. Σύμφωνα με το αρχείο του Έργαστηρίου Προφορικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, οι χωματόδρομοι της Νέας Ίωνίας αποτύπωναν την κοινωνικότητα και αλληλεγγύη των προσφύγων, η γειτονιά ήταν προέκταση του σπιτιού και τά πεζοδρόμια τόπος συναναστροφής και μοιράσματος της ζωής. Οί Μικρασιάτες υπήρξαν τά κατ' έξοχὴν θύματα τοῦ ἐθνικοῦ διχασμοῦ, γνώριζαν τὴν ἀξία τῆς ἐνότητας καὶ συνέβαλαν σὲ αὐτήν. Ἡ ἐνότητα, ἐπειδὴ δοκιμάζεται ἀένα στίς συμπληγάδες τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων, εἶναι ἕνα συνεχές αἶτημα καὶ ζητούμενο. Δέν πρέπει νά λησμονοῦμε ὅτι πίσω ἀπὸ κάθε θαῦμα, κάθε ἀναγέννηση, κάθε ἐπιτυχία, κρύβεται τὸ μυστικὸ τῆς ἐνότητας.

Με αὐτόν τόν γνώμονα καὶ ἡ τοπικὴ μας Ἐκκλησία συνεργάσθηκε καὶ συνεργάζεται με ὅλους τοὺς κοινωνικοὺς φορεῖς (πολιτεία, αὐτοδιοίκηση, συλλόγους) τόσο γιὰ νά τιμηθεῖ ἡ φρενὴ ἐπέτειος, ὅσο, βέβαια, καὶ γενικά σὲ κάθε εὐκαιρία. Τὸ θαῦμα τῆς ἀναγέννησης τῶν προσφύγων ἀπὸ τὴν Μικρὰ Ἀσία, τὸν Πόντο, τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη κ.ά. θά μᾶς θυμίζει πάντα τὸ τρίπτυχο: πίστι, παράδοση καὶ ἐνότητα. Ἡ δὲ ἱστορικὴ γνώση καὶ θύμηση τῆς μεγαλύτερης ἐθνικῆς μας τραγωδίας, αὐτῆς τοῦ 1922, θά συντελεῖ στὴν μὴ ἐπανάληψη τῶν συλλογικῶν μας λαθῶν, με ὄπλο μας πάλι τὸ ἴδιο τρίπτυχο.